

Jennika Vataja

SANOMALEHTI LASTEN JA NUORTEN
MEDIKASVATTAJANA

Viestinnän koulutusohjelma
Visuaalinen suuntautumisvaihtoehto
2010

SANOMALEHTI LASTEN JA NUORTEN MEDIKASVATTAJANA

Vataja, Jennika
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Viestinnän koulutusohjelma
Kesäkuu 2010
Ohjaaja: Iijolainen, Maarika
Sivumäärä: 33
Liitteitä: 1

Asiasanat: sanomalehti, mediakasvatus, sanomalehtiviikko

Tämän opinnäytetyön aiheena oli sanomalehti lasten ja nuorten mediakasvattajana. Sanomalehteä on aina pidetty tärkeänä ja luotettavana tiedonlähteenä, mutta teknologian kehittyessä jatkuvasti lapset ja nuoret ovat mieltäneet digitaaliset laitteet ja mediasisällöt läheisemmiksi. Sanomalehtiviikon kehittänyt Sanomalehtien Liitto haluaa rohkaista lapsia ja nuoria enemmän sanomalehtien pariin.

Sanomalehtiviikkoa vietettiin tänä vuonna 8.–12.2.2010. Viikon aikana toimittajat tekevät paljon vierailuja kouluihin ja oppilaat pääsevät puolestaan tutustumaan lehtitaloihin. Lähdin raumalaisen sanomalehti Länsi-Suomen toimittajien kanssa kahdelle oppitunnille hakemaan taustatietoa opinnäytetyötäni varten. Olin myös mukana kahdeksaluokkalaisten vieraillessa Länsi-Suomen toimituksessa.

Tarkastelen työssäni sanomalehteä mediakasvatuksellisesta näkökulmasta. Halusin saada työni lisämausteeksi myös konkreettisia tuloksia, joten laadin oppilaille kyselyn heidän lukutottumuksistaan ja mielipiteistään toimittajien pitämistä oppitunneista.

NEWSPAPER AS A MEDIA EDUCATOR FOR CHILDREN AND YOUNGSTERS

Vataja, Jennika

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme Media and Communication Studies

June 2010

Supervisor: Iijolainen, Maarika

Number of pages: 33

Appendices: 1

Keywords: newspaper, media education, Newspaper Week

The purpose of this thesis was to examine newspaper as a media educator. Newspaper has always been an important and reliable source of knowledge, but with technology continuously developing, digital devices and their media related contents have become more familiar to children and youngsters. Finnish Newspapers Association, developer of Newspaper Week, wants to encourage children and youngsters to read more newspapers.

This year Newspaper Week was on 8.–12.2.2010. During the week journalists visit many schools and pupils get to visit their workplace. I participated on two lessons held by journalists from the newspaper Länsi-Suomi to receive some background information for my research. I also joined a group of eighth graders when they visited Länsi-Suomi.

I wanted to get some concrete results for my thesis, so I made a questionnaire for the pupils where I asked them about their reading habits and opinions about the lessons.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	MEDIA OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ.....	7
3	KRIITTINEN MEDIALUKUTAITO.....	8
3.1	Mediakriittisyyttä oppimassa	8
3.2	Lukutaidon oppiminen medioita tarkastelemalla.....	9
4	SANOMALEHTI - PERINTEINEN MEDIA.....	10
4.1	Suomalaiset sanomalehtikansana.....	11
4.2	Vanhemmat lapsen tukena mediakasvatuksessa	11
4.3	Sanomalehden haastajat	12
4.4	Sanomalehti lukijoiden näkökulmasta.....	13
4.5	Mediakasvatuksen päätavoitteet sanomalehden näkökulmasta.....	14
4.6	Sanomalehden käyttö.....	15
5	MEDIA KOULUOPPIMISEN TUKENA	15
5.1	Koulun mediakasvatuksesta yleisesti.....	16
5.2	Mediakasvatus opettajien tehtävänä.....	16
5.3	Sanomalehden näkyvyys mediakasvatuksessa	17
5.4	Sanomalehden rooli nuorten elämässä	18
6	SANOMALEHTIVIIKKO OSANA MEDIAKASVATUSTA	20
6.1	Sanomalehtiviikon tarkoitus	20
6.2	Kyselylomake.....	21
6.3	Ensimmäinen oppitunti	21
6.4	Toinen oppitunti	23
6.5	Kolmas oppitunti.....	24
6.6	Kyselyn tulokset.....	27
6.6.1	Neljäsluokkalaisten kyselytulokset.....	27
6.6.2	Kahdeksaslukulaisten kyselytulokset.....	28
7	LOPUKSI	31
	LÄHTEET.....	33
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Mediakasvatuksella tarkoitetaan oppimista ja kasvua median ja sen sisältöjen parissa. Sen avulla yritetään vaikuttaa tietoisesti yksilön mediankäyttöön ja mediataitoihin. Vaalimalla puhumista ja kuuntelemista, harjoittelemalla kirjoittamista ja lukemista, kannustamalla kirjallisuuteen sekä rohkaisemalla käyttämään kehonkieltä lapsen halu ja rohkeus tutustua viestinnän eri osa-alueisiin kehittyvät. (Niinistö, Ruhala, Henriksen & Pentikäinen 2006, 12.) Tässä opinnäytetyössä sanalla mediakasvatus viitataan opetukseen, jossa tehdään mediaa ja siihen liittyviä viestintävälineitä tutuiksi lapsille ja nuorille.

Nykyajan lapset ja nuoret elävät valtavan tietotulvan armoilla. Aikaa kuluu yhä enemmän television, Internetin ja muiden medioiden parissa. Mediasisällöt toimivat merkittävinä elämänrytmin säätelijöinä ja mielipiteiden muokkaajina. Monipuolinen medialukutaito on tarpeen nykyaikaisen tiedonvälityksen keskellä elävälle lapselle ja sitä hänelle pitäisikin opettaa yhä enemmän. (Liukko & Kangassalo 1998, 9,11.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten sanomalehtiopetusta hyödynnetään kouluissa ja minkälainen asema sanomalehdellä on lasten ja nuorten mediakasvatuksessa. Sekä koulussa että kotona olisi tärkeää opettaa lapsia ja nuoria suhtautumaan medioiden tarjoamaan tiedonvälitykseen sekä kriittisesti että uteliaan avoimesti.

Tärkeimpänä painopisteenä on se, miten lapsille hieman vieraamman mediavälineen, sanomalehden, avulla voidaan kasvaa medialukutaitoiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Nykypäivänä kouluissa järjestetään jonkin verran sanomalehtiopetusta, jonka kautta oppilaat saavat tutustua sanomalehtiin ja niiden tarjoamiin aineistoihin. Sanomalehtiopetuksella tarkoitetaan siis tässä opinnäytetyössä sanomalehtien käyttämistä kouluissa tapahtuvan opetuksen tukena ja aiheena.

Yhtenä tutkimusongelmana tutkin myös sitä, miten lapset ja nuoret suhtautuvat sanomalehteen mediavälineenä. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa tutustutaan muun muassa Sanomalehtien Liiton järjestämän sanomalehtiiviikon oppitunteihin. Osallistuin

viikon aikana kolmelle Raumalla 7-päiväisenä ilmestyvän sanomalehti Länsi-Suomen toimittajien pitämälle tunnille, joilla tehtiin Länsi-Suomi -lehteä tutummaksi paikallisille peruskoululaisille. Tuntien lopuksi pidin oppilaille pienimuotoisen kyselyn, jossa tiedusteltiin heidän lukutottumuksistaan ja sanomalehtiopetukseen liittyvien tuntien kulusta.

Minua kiinnosti lisäksi se, miten sanomalehdet itse hyötyvät sanomalehtiopetuksesta. Useat sanomalehdet lähettävät mielellään ilmaisia lehtinippuja kouluille, jotta oppilaat voisivat tutustua sanomalehden saloihin pienestä pitäen. Monet lehdet ylläpitävät jopa palstoja, jotka on suunniteltu erityisesti kouluikäisille. Tämä on tehokas keino saada lapset ja nuoret tarttumaan sanomalehteen ja tutkimaan myös muita sen tarjoamia sisältöjä.

2 MEDIA OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

Medialähtöiset oppimisympäristöt ovat oivallisia vaikutuspiirejä, joiden kautta voimme oppia hyödyllisiä tietoja ja taitoja. Myös maailmankuvamme kehittyy median vaikutuksesta. Suurin osa median tyrkyttämästä informaatiosta on vähäpätöistä ja ohimenevää, eikä se tuota huomattavaa oppimista. Jotkin mediasisällöt kuitenkin luovat merkittävää oppimista ja toiset taas oppimiskokemuksia. Oppimiskokemuksien merkityksellisyys löytyy siitä, että ne toimivat sekä kouluoppimisen että kasvun ja sosiaalistumisen tukena. (Nyyssölä 2008, 62.)

Oppimisympäristöllä tarkoitetaan niitä sosiaalisia, fyysisiä sekä ajallisia tilanteita, välineitä ja olosuhteita, joiden avulla oppiminen tapahtuu. Erilaiset vuorovaikutustilanteet tietyssä paikassa, kuten koulussa tai työpaikalla, tai sosiaalisessa ympäristössä, kuten kaveripiirissä ja harrastustoiminnassa, voivat opettaa hyvinkin paljon. Sanomalehden lukeminen, television katselu ja muut ajanviettoon liittyvät tavat voivat myös tuottaa oppimista. Lasten ja nuorten suosimat tekniset ratkaisut, esimerkiksi Internet ja digitaaliset pelit, ovat täynnä oppimismahdollisuuksia. Erilaiset olosuhteetkin voivat tuottaa ihmisille oppimiskokemuksia, jotka vaikuttavat joko tilannekohtaisesti tai pitkäaikaisesti heidän valintoihinsa, ratkaisuihinsa ja näkemyksiinsä. Tällaisia ovat esimerkiksi arjen ärsykkeille, kuten mainonnalle, altistuminen sekä erilaiset poikkeukselliset tilanteet, kuten henkilökohtaiset kriisitilanteet. (Nyyssölä 2008, 48.)

Turvallinen kasvu ympäristö suojaa lapsia ja nuoria sekä median haitallisilta vaikutuksilta että elämäntilanteilta. Myös läheiset ja turvalliset ihmissuhteet, tasapainoinen tunne-elämä sekä myönteinen ja lasta tukeva kasvatus ovat avainasioita turvallisen kasvu ympäristön takaamisessa. Myönteisellä ja kannustavalla kasvatus- ja oppimisympäristöllä tuetaan tutkivaa toimintaa ja vahvistetaan, että lapsi kehittyy nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi. Kasvatusympäristö, joka innostaa kannustaa tutkimiseen, on luonteeltaan monipuolinen ja sen avulla on mahdollista tutustua ja

käsitellä erilaisia materiaaleja ja välineitä. Päämääränä on luoda avoin ja vuorovai-
kutteinen toimintakulttuuri, joka toimii tukena eri toimijoiden yhteistyössä. Toimin-
takulttuurin kehittämiseen pitäisi lapsellakin olla oikeus ja mahdollisuus. (Niinistö
ym. 2006, 13.)

3 KRIITTINEN MEDIALUKUTAITO

Medialukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestimien luku- ja kirjoitustaitoa. Siihen
liittyvät kyky ilmaista itseään eri viestimien kautta, tiedon hankkiminen median avul-
la sekä erilaisten mediatekstien kriittinen tutkiminen ja tulkinta. Kriittistä medialuku-
taitoa pidetään mediakasvatuksen päätavoitteena. Sillä tarkoitetaan kykyä luoda uut-
ta, ilmaista ja osallistua sekä analysoida ja tulkita erilaisia medioita. Medialukutaitoa
voi kehittää esimerkiksi tarkastelemalla kaikenlaisia mediaesityksiä, kuten sanoma-
lehtiä, tv-ohjelmia, elokuvia, pelejä, uutisia ja mainoksia. (Niinistö ym. 2006, 8–10.)

3.1 Mediakriittisyyttä oppimassa

Kaikista paras ja syvällisin tapa oppia mediataitoja on luoda itse mediasisältöjä.
Omien julkaisujen, mainosten, uutisten, draaman ja verkkosivujen kirjoittaminen,
kuvaaminen ja ohjaaminen auttavat lapsia ja nuoria ymmärtämään mediaa paremmin.
Lisäksi kriittinen katsontatapa vahvistuu, kun lapsi muuntautuu seuraajasta tekijäksi.
Omakohtaiset kokemukset ja sitä kautta saadut havainnot edistävät ihmisen kriittistä
näkökulmaa median viestejä kohtaan. (Sintonen 2002, 57.)

Kriittisyys mediaa kohtaan on erityisen tärkeää opetella pienestä pitäen. Vaikka sa-
nomalehteä pidetään yleisesti luotettavana tiedonlähteenä, kaikkea tietoa ei kannata
suodattaa automaattisesti. Kari Nyssölä (2008, 20) huomauttaa, että fakta ja fiktio
sekoittuvat toisinaan mediakulttuurissa ja kyky erottaa ne toisistaan yhdessä mediasis-
sältöjen tulkitsemisen kanssa vahvistavat kykyä tulkita median tarjoamaa tietoa kriit-
tisesti. Yleisesti ottaen mediasisällöistä tulee yhä viihteellisempiä ja tämä johtaa yk-

sityisen ja julkisen välisen rajan hämärtymiseen. Siksi myös median aseman pohtiminen tiedon välittäjänä on tärkeää.

Anu Mustonen (2002, 58) muistuttaa kuitenkin, että vaikka kriittinen ajattelu on yksi mediakasvatuksen keskeisimmistä tavoitteista, voi kriittisen näkökulman hallinta olla aikamoista tasapainoilua. Kun harjoitetaan liikaa kriittisyyttä, voi lopputuloksena olla ilon ja mielenkiinnon menettäminen ja mediakokemuksen latistuminen elämyksenä. Jos taas kritiikkiä mediavälineitä kohtaan ei ole ollenkaan, ihmisestä tulee helposti herkkäuskoinen ja manipuloitava. Mediavälineiden tarjoamia sisältöjä kohtaan on siis samaan aikaan voitava eläytyä tunteella ja järjellä, heittäytyen osaksi mukaan mutta kuitenkin tarkastelemalla ja sulatteleamalla tietoa.

3.2 Lukutaidon oppiminen medioita tarkastelemalla

Lukutaidon käsite on laajentunut ja sillä on enemmän merkityksiä kuin ennen. Se ymmärretään yhä lukutaidoksi, jossa tunnistetaan kirjaimia ja merkkejä ja muodostetaan niistä ymmärrettäviä sanoja, lauseita, kappaleita ja tekstejä. Tämä perustaito opetetaan koulussa käytännössä kaikille. Nytemmin käsite ymmärretään laajentuneessa muodossaan erilaisten visuaalisten ärsykkeiden tulkitsemiseksi. Lukutaito voi liittyä eri elämänalueisiin jokapäiväisessä elämässä. Se voi tarkoittaa kykyä lukea liikennettä ja liikennemerkkejä, toisten ihmisten ajatuksia tai luonnon ilmiöitä. Tämänkaltaiset viittaukset eroavat jo paljon lukutaidon alkuperäisistä merkityksistä. (Nyyssölä 2008, 74–75.)

Yksi median keskeisin opetuksellinen vaikutus onkin lukemaan oppimisen vahvistuminen. Mediaan liittyvällä, koulun ulkopuolisella lukuharrastuksella, on todettu olevan vaikutusta lukutaidon kehittymiseen. Omat mediakasvatukselliset haasteensa asiaan tuo median digitalisoituminen. Nämä haasteet liittyvät olennaisesti esimerkiksi erilaisten mediatekstien lukemiseen, ymmärtämiseen, vertailuun ja tulkintaan. (Nyyssölä 2008, 141.)

PISA eli Programme for International Student Assessment on OECD:n jäsenmaiden yhteinen tutkimusohjelma, jonka avulla saadaan tietoa koulutuksen tilanteesta ja tuloksista. Ohjelma toteutetaan kolmen vuoden välein ja siinä arvioidaan 15-vuotiaiden nuorten osaamista matematiikan, luonnontieteiden ja lukutaidon saralla. (Opetusministeriön www-sivut 2010.)

Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos on tehnyt PISA-jatkotutkimuksen. Tulokset kertovat sanomalehtien lukemisen kehittävän avaintaitoja, jotka ovat suuressa roolissa muun oppimisen edistämässä. Tämän vuoksi ne oppilaat, jotka lukevat sanomalehtiä, pärjäävät paremmin koulussa kuin ikätoverinsa, jotka eivät lue vapaa-ajallaan. Lukemisen kehittämät avaintaidot antavat apuja myös sellaisiin arkielämän tilanteisiin, joissa pitää ymmärtää, tulkita ja yhdistellä erilaisia tietoja. (Sanomalehtien liiton www-sivut 2010.)

Sanomalehtien lukemisesta on siis hyötyä monellakin tapaa. Sanomalehtiä lukevat nuoret pärjäävät ongelmanratkaisun lisäksi hyvin koulussa ja viihtyvät siellä. Tämä taas lisää motivaatiota jatko-opintoihin ja tiedonhakuun. (Sanomalehtien liiton www-sivut 2010.)

Lukutaidon parantumisen lisäksi sanomalehtiä lukemalla opitaan sekä yleistietoa että erityistietoa, joita tarvitaan eri oppiaineissa. Myös koulun ulkopuolisessa elämässä vaaditaan luetun ymmärtämisen taitoa. Koska sanomalehti kertoo elävästä elämästä, se liittyy koulutiedon maailman tietoon. Tämän vuoksi sanotaankin, että ihminen saa yhden oppitunnin lisää lukiessaan puoli tuntia sanomalehteä. (Sanomalehtien liiton www-sivut 2010.)

4 SANOMALEHTI – PERINTEINEN MEDIA

Sanomalehti on suomalaisten eniten arvostama media ja sen huomaa jo julkaistavien sanomalehtien määrästä. Suomessa ilmestyy lähes 200 sanomalehteä, joista 31 ilmestyy suomalaisten koteihin päivittäin. Tämä on Euroopassa poikkeuksellisen suuri

määrä. Sen ansiosta Suomi sijoittuu koko maailmassa jopa kolmanneksi, kun verrataan asukasmäärää lehdistön kokonaislevikkiin. (Sanomalehtien Liiton www-sivut 2010.)

4.1 Suomalaiset sanomalehtikansana

Sanomalehti on vanhin mediaväline, minkä vuoksi siitä käytetään usein nimitystä perinteinen media. Suomessa sanomalehtiä on ilmestynyt säännöllisesti 1800-luvulta lähtien ja monissa kodeissa se on otettu osaksi päivän rutiineja. Suomalaisia pidetäänkin perinteisenä sanomalehtien lukijakansana. (Niinistö ym. 2006, 79.)

Käsitteellä sanomalehti tarkoitetaan paperille painettua julkaisua, joka sisältää uutisia ja toimituksellista aineistoa. Lehti sisältää tavallisesti myös ilmoituksia ja mainoksia. Vaikka elämme niin sanottua sähköisen viestinnän aikakautta, on sanomalehti pitänyt ansiokkaasti pintansa valtamediana. Sanomalehteä pidetään ajankohtaisena, luotettavana ja monipuolisena, jotka ovat tärkeimpiä syitä sen menestykseen. (Niinistö ym. 2006, 79.)

Kun muualla Euroopassa sanomalehdet ostetaan usein lehtikioskeista irtonumeroina, suomalaiset haluavat sanomalehtensä kotiin kannettuina (Baer, Heikkinen & Issakainen 2002, 161). Monien suomalaisten päivä alkaa vasta, kun aamukahvi on juotu ja päivän uutiset selattu. Samalla kun vanhemmat syventyvät päivän otsikoihin ja uutisiin, lapset tarkastelevat värikkäitä mainoskuvia ja dramaattisia lehtikuvia. Useimmat lapset haluavat silmäillä läpi sarjakuvat, joissa seikkailevat tutut piirroshahmot. (Niinistö ym. 2006, 79.) Etenkin tällaisissa sanomalehteä lukevissa perheissä olisi syytä tutustuttaa lapset mediaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Media on siis monia suomalaisia lapsia lähellä jo aamupalapöydästä lähtien.

4.2 Vanhemmat lapsen tukena mediakasvatuksessa

Arki on pullollaan hyviä tilaisuuksia viettää yhdessä aikaa median parissa. Isän tai äidin sanomalehteen keskittymisen sijaan perhe voisi silloin tällöin pitää yhteisen sanomalehtihetken. Median käyttö tarjoaa sosiaalisen vuorovaikutuksen lisäksi lap-

selle sosiaalisten taitojen harjoittelua. Tähän lapsi tarvitsee kuitenkin aikuiselta kiinnostusta tukea, läsnäoloa ja ohjausta. Median seuraaminen voi siis olla yhteinen kokemus ja koko perheen keskeistä laatu-aikaa. Aikuinen voi aloittaa keskusteluja eri aiheista ja kysellä lapselta tämän näkemistä ja kokemista asioista. Jaettu mediakokemus yhdessä aikuisen kanssa on jokaisen lapsen oikeus. (Niinistö ym. 2006, 27.)

Lasten kokemuksiin vaikuttavat iän ja kehitysvaiheen lisäksi muun muassa kokemus, persoona ja elämän kokonaistilanne. Uutiset ja printtimedia toimittavat kotiin ja lasten nähtävälle raakaa aineistoa muun muassa sodista, luonnonkatastrofeista ja nälänhädästä. Joillekin lapsille tämänkaltainen aineisto on sopimatonta ja saattaa aiheuttaa pelkoa ja mielipahaa. Vanhemmat tietävät, minkälainen aineisto on omalle lapselle sopivaa, koska he tuntevat jälkikasvunsa parhaiten. Vanhempi voi ehkäistä pelottavan median aiheuttamia kokemuksia vaikuttamalla lapsen mediankäyttöön. Hän voi esimerkiksi päättää siitä, minkälaisia medioita kodissa on tarjolla ja miten niitä käytetään. Koska pieni lapsi ei osaa käsitellä kaikkea näkemäänsä ja kokemaansa, lapsen suojeleminen haitalliselta aineistolta on aikuisen vastuulla. (Niinistö ym. 2006, 26.)

Itse toteutettu mediaesitys, esimerkiksi sarjakuva tai lehtikirjoitus, edistää lasten ja nuorten ihanteellista mediakasvatusta. Aktiivisen toiminnan kautta opitaan ymmärtämään, mitä media on, miten sitä tehdään ja mihin sillä pyritään. Yhdessä tekeminen on lisäksi arvokasta yhdessäoloaikaa perheen kesken. Sen kautta lapsi kokee, että hän on tärkeä ja rakastettu perheenjäsen. Samalla hän oppii asioita, jotka liittyvät median tuottamiseen. Median avulla opimme myös jotakin itsestämme ja ympäristöstämme. Yksi hyvä idea on perheen oman lehden toimittaminen. (Niinistö ym. 2006, 27.) Tällä tavoin lapsi oppii median tuottamisen lisäksi erilaisia asioita lehden tekemisestä ja sen sisältöön liittyvistä seikoista.

4.3 Sanomalehden haastajat

Sanalla media tarkoitetaan niitä välineitä, joiden avulla voidaan viestittää ja vastaanottaa viestejä ja erilaisia mediasisältöjä (Niinistö ym. 2006, 8). Niitä välitetään mediatekniikan avulla, joita ovat erilaiset laitteistot kuten televisiot, radiot ja tietokoneet. Myös medialähteisiin eli median sisällön tuottajiin (toimittajat, kirjailijat, tutki-

jat) yhteyksissä olevat julkaisukanavat, kuten sanoma- ja aikakauslehdet, sisältyvät mediatekniikan käsitteeseen. (Inkinen 2005, 12.)

Nykypäivän kehittynyt mediamaailma on nostanut sanomalehden rinnalle muitakin merkittäviä mediavälineitä. Erityisesti television ja Internetin jatkuvasti kasvava suosio on haastanut sanomalehden aseman suosittuna mediana. Kari Nyyssölän (2008, 141) mukaan lasten ja nuorten mediankäyttö on aktiivista ja monipuolista, vaikka he suosivatkin enemmän viihdepainotteisia mediasisältöjä. Ajankäytön kannalta hallitsevana mediavälineenä pidetään televisiota, mutta tänä päivänä Internetiä pidetään kuitenkin tärkeämpänä. Kaiken kaikkiaan lasten ja nuorten sosiaalinen, kulttuurinen ja teknologinen ympäristö rakentuu osaksi mediasta ja siihen liittyvistä välineistä.

4.4 Sanomalehti lukijoiden näkökulmasta

Mari Hankalan tekemän kyselyn mukaan nuorten asenne sanomalehteä kohtaan on myönteinen, vaikka se ei olekaan heitä itseään kiinnostavin viestin. Sanomalehdestä haetaan etupäässä tietoa ajankohtaisista tapahtumista maailmalla, kun taas muita viestimiä käytetään lähinnä hovin ja viihteen etsintään. Monet nuoret ajattelevatkin sanomalehden olevan enemmän aikuisille tarkoitettu mediaväline. (Hankala 1999, 150.)

Niin kauan kuin sanomalehden lukijat kokevat toimituksellisen sisällön ja ilmoitusaineiston olevan heille läheistä, tarpeellista tai jopa välttämätöntä, sanomalehti voi jatkaa menestyvänä ja kaivattuna viestimenä. Koska jokainen lukija on erilainen, heillä on myös erilaisia toiveita, mikä on yksi sanomalehden tekijöiden suurimmista haasteista. Monipuolisuutta ei sovi unohtaa, ettei lehden sisällöstä tule tylsä ja lattea. Todellinen sisällön rikkaus on sitä, kun lukija löytää jokaisesta numerosta jotakin, joka kiinnostaa häntä ja jonka hän tuntee omaksi asiakseen. (Sanomalehtien Liitto 1997, 3.)

4.5 Mediakasvatuksen päätavoitteet sanomalehden näkökulmasta

Koulun perustehtävä eli kansalaistaitojen kehittäminen voi toteutua sanomalehden avulla. Suomalainen sanomalehdistö nimittäin edustaa merkittävää kansallista perinnettä yhteiskunnallisen osallistumisen ja vaikuttamisen kannalta. Sanomalehdellä on myös muutama päätavoite mediakasvatukseen liittyen. (Puro 1994, 64.)

Ensimmäisenä päätavoitteena on mediatottumusten kehittyminen sillä tavalla, että oppilaiden uteliaisuus ja kiinnostus sanomalehtiä kohtaan, eli niin sanottu sanomalehtiin kohdistuva ”hinku”, heräisi ja kasvaisi. Useat lukemistutkimukset ovat osoittaneet sanomalehden aktiivisella lukemisella ja lukutaidon kehittymisellä olevan selvä kytkös toisiinsa. Tämä merkitsee oppilaille mahdollisuutta etsiä juuri heitä itseään kiinnostavaa tietoa. Heillä on myös mahdollisuus toimia itse viestijöinä, esimerkiksi kirjoittajina, keskustelijoina tai kuvaajina. (Puro 1994, 65.)

Toisena päätavoitteena on, että oppilaat oppisivat käyttämään sanomalehteä eri tarkoituksiin ja eri tavoin. Suomessa on laaja ja monipuolinen sanomalehdistö kansainvälisestäkin katsottuna – valtakunnallisia, maakunnallisia, aluelehtiä ja paikallislehtiä. Näiden lisäksi on vielä poliittisia ja erikoissanomalehtiä. Lisäksi kaikissa sanomalehdissä on useita eri osastoja. Tarkoituksena ei ole, että jokainen lukija lukisi kaikkea, vaan että jokainen lukija etsisi itselleen tärkeät jutut. (Puro 1994, 65.)

Kolmantena päätavoitteena on se, että oppilaat tuntisivat ja ymmärtäisivät sanomalehden toimintaperiaatteet ja ominaislaadun. Oppilaiden tulee tuntea myös viestimien ominaispiirteet, jotta he voisivat ymmärtää eri viestimien tavat ja mahdollisuudet kertoa uutisia ja muita asioita. Tällaisia ominaisuuksia ovat yleinen kiinnostavuus, ajankohtaisuus, säännöllisyys, maksullisuus ja sanomalehtityyppinen ulkoasu. (Puro 1994, 66.)

Neljäntenä päätavoitteena on, että oppilaat ymmärtäisivät sanomalehdistön yhteiskunnallisen aseman ja merkityksen. Koulun tärkeä tehtävä on kansalaistaitojen oppiminen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen opiskelu. Olisi tärkeää, että oppilaat ymmärtäisivät sanomalehdistön tehtävän osana toimivaa demokratiaa. Sananvapaus on toiminnan perusta. Sanomalehdistö toimii muun muassa tiedonvälittäjänä, yhteiskunnallisten asioiden arvioijana ja tulkitsijana sekä keskustelufoorumina, johon lukijat voivat itsekin osallistua. Oppilaat voivat opetella yhteiskunnallista vaikuttamista esimerkiksi tutkimalla, kirjoittamalla ja valokuvaamalla itse sekä ilmaista oman mielipiteensä asioista. Samalla he oppivat ymmärtämään, mikä merkitys toimittamisen etiikalla, julkisen sanan vastuulla ja sananvapaudella on. (Puro 1994, 66.) Lisäksi sanomalehdet pyrkivät saamaan lapsista ja nuorista lehtien tulevia lukijoita ja tilaajia.

4.6 Sanomalehden käyttö

Sanomalehteä voidaan käyttää tietojen hankintaan, elämysten saamiseen ja eläytymiseen, yhteiseen keskusteluun, ympäristön hahmottamiseen sekä mielipiteiden ja maailmankuvan muodostamiseen. Sanomalehden käyttö aktivoi työtapoja, sillä sitä voidaan käyttää tiedonhankintaan eri oppiaineissa, teema- ja projektitöiden virikkeenä ja oppimateriaalina. (Puro 1994, 65.)

5 MEDIA KOULUOPPIMISEN TUKENA

Mediasta on muodostunut merkittävä sosiaalistava tekijä. Aiemmin vanhemmat, koulu ja kirkko olivat vastuussa lasten ja nuorten kasvatuksesta ja liittymisestä osaksi yhteiskuntaa. Nykyään erityisesti kirkon osuuden on korvannut media ja se vaikuttaa myös koulumaailmassa. Nykyajan media- ja populaarikulttuuri voi tutustuttaa oppijan koulussa opetettavaan tietoon etukäteen sekä toimia taustatiedon lähteenä ja yhteiskunnallisena kommunikaatiokanavana. (Nyyssölä 2008, 141.)

5.1 Koulun mediakasvatuksesta yleisesti

Kun media otetaan mukaan koulun arkeen, se voi toimia oppimisessa aktivoivana ja elämään liittyvänä aineksena. Julkisen rajan hämärtyminen mahdollistaa sekä koulun, oppilaiden että viestimien keskinäisen yhteyden. Tavoitteisiin voi kuulua oppilaiden omat tulkinnat mediatodellisuudesta ja sen rakentumisesta, mikäli koulu on yhteyksissä julkisuuteen ja viestimiin oppilaiden mediakasvatuksessa. (Kotilainen & Kivikuru 1999, 24–25.)

Opetuksen tukena voidaan käyttää useita erilaisia mediavälineitä ja -sisältöjä ja niin onkin tehty ahkerasti myös tähän asti. Esimerkiksi sanomalehtiä, televisiota ja videoita on käytetty paljon opetuksessa ja nykyään on otettu mukaan myös Internet ja tietotekniikka. Eikä sovi unohtaa, että perinteisenä opetusvälineenä tunnettu oppikirja on myös mediatuote. (Nyysölä 2008, 27.)

Mediakasvatuksen konkreettisissa toteutuksissa oppilaslähtöiset työtavat tulevat esiin sekä perusopetuksessa että opettajankoulutuksessa. Tämän kaltaisiksi oppilaan omaksi aktiiviseksi toiminnaksi ja kokemusta korostaviksi työtavoiksi lukeutuvat muun muassa kaikenlaiset mediatyöpajat ja yhteistoiminnalliset projektit esimerkiksi paikallisen mediatalon kanssa. Alan tutkijoiden mielestä median parissa työskentely ei saisi jäädä ainoastaan pinnalliseksi tekemiseksi, vaan siitä tulisi edetä toiminnan reflektointiin eli median ja oman toiminnan tutkimiseen ja analysointiin. Tällä nähdään olevan kriittisen tulkinnan syvenemistä tukeva vaikutus. (Kotilainen & Kivikuru 1999, 23–24.)

5.2 Mediakasvatus opettajien tehtävänä

Medioiden käyttäjistä tulisi kasvattaa aktiivisia ja medioihin perehtyneitä kansalaisia. Tämä on opettajien tehtävä eikä vähiten siksi, että mediataju, -kyky ja -pätevyys ovat tulevaisuuden työelämässä keskeisiä menestystekijöitä. Mikäli opettaja tuntee audiovisuaalisen digitaaliviestinnän ulottuvuuksia, nykypäivän mediakulttuuri voi toimia opettajan työn tukena. Tietotekniikan välineitä käyttämällä ja hyödyntämällä avautuu aivan uudenlainen kokemus- ja tietämysmaailma. (Liukko & Kangassalo 1998, 9.)

Journalismin tarkoituksena on erilaisten toimintaryhmien muodostaminen ja sama pätee myös kouluun ja opetukseen. Koulun tehtävänä on nykyään oppilaiden informoimisen lisäksi tukea heidän henkistä kasvuaan, jotta heistä tulisi aktiivisia, osallistuvia ja kriittisiä kansalaisia. (Niinistö ym. 2006, 27.)

Media on mukana mediakasvatuksen työmenetelmissä ja se tuo toimintaan mukaan omat erityispiirteensä. Ratkaisevassa asemassa ei ole oppilaiden ikä tai kouluaste, vaan työmenetelmissä yhdistäviä tekijöitä ovat ajankohtaisuus ja kokemuksellisuus sekä yhteistyö ja tutkiva ote. Nämä erityispiirteet luovat laajemman käsitteen, jota kutsutaan aktiiviseksi oppimiseksi. (Kotilainen & Hankala 1999, 53.)

5.3 Sanomalehden näkyvyys mediakasvatuksessa

Sanomalehti on erinomainen tuki opetuksessa, koska se on monipuolinen oppimateriaali ja lisäksi helposti saatavilla. Kun koulu tai päiväkotitilaa sanomalehden, se saa oppilaille luotettavan oppaan, koska ajankohtaisuutensa ja monipuolisuutensa lisäksi sanomalehti uusiutuu päivittäin. Sen avulla voidaan tarkastella ja tuottaa erilaisia kuva- ja tekstimateriaaleja itse, virittää opetustuokioita ja parantaa opetusta. (Liukko & Kangassalo 1998, 31; Niinistö ym. 2006, 81.)

Sanomalehtien liitto jäsenlehtineen on jo pitkään huolehtinut sanomalehtiopetuksen toteutumisesta ja sanomalehtien saatavuudesta opetuskäyttöön. Oppilaitokset voivat tilata ilmaisia lehtinippuja liiton jäsenlehdiltä. Lehtien toimituksiin pääsee vierailemaan niin päiväkotien lapset kuin aikuisopiskelijatkin ja toimittajat tekevät tarvittaessa toimittajavierailuja oppilaitoksiin. Liitto järjestää jokavuotisen sanomalehtiviikon lisäksi erilaisia tempauksia, esimerkiksi kirjoituskilpailuja. Liiton verkkosivuilla voi myös suorittaa Juniorijournalisti-tutkinnon, jonka tarkoituksena on tehdä sanomalehden tekemisestä tuttua kouluikäisille lapsille. (Hankala 1999, 148.)

Sanomalehtiopetuksen järjestämiseen on siis mahdollista saada materiaalia ja koulutusta. Monet opettajat hyväksyvät sanomalehden opetusvälineenä ja pitävät sitä tärkeänä osana kouluinstituutiota. Usein on kuitenkin niin, että lehti on opettajalle tu-

tumpi ja kiinnostavampi media kuin oppilaalle. Vaikka sanomalehtiä luetaan paljon, ne eivät nykypäivän mediakulttuurissa kiinnosta lapsia niin paljon kuin muut viestimet ja nuoret etsivät tietoa ja elämyksiä mieluummin esimerkiksi Internetistä. Mikäli sanomalehtien toimitukset kuuntelevat ja ymmärtävät nuorten toiveita ja puhuvat nuorten kanssa samaa kieltä, he onnistuvat saavuttamaan enemmän nuorten suosiota. (Sanomalehtien Liitto 1997, 3; Hankala 1999, 148–149.)

5.4 Sanomalehden rooli nuorten elämässä

Yksi kansalaisten perustaidoista on sanomalehdistön tuntemus ja sen aktiivinen ja kriittinen seuraaminen. Sanomalehden merkitys paikallisen tiedon välittäjänä korostuu, jos sitä verrataan esimerkiksi television valtakunnalliseen uutisvälitykseen. Sanomalehti on tärkeä väline jokapäiväisessä elämän hallinnassa ja sen lukutaito kuuluu tärkeänä osana medialukutaitoon. Nuorten kiinnostumista lehtien aktiiviseen ja kriittiseen seuraamiseen pidetään sanomalehtiopetuksen tärkeimpänä haasteena. (Hankala 1999, 148–149.)

Nuorten käyttäessä tiedonlähteenä runsaasti Internetiä, myös verkkolehdet ovat alkaneet kiinnostaa paperiversiota enemmän. Sanomalehtien liiton viime vuonna teetettämän Medioiden mielikuvat 2009 -tutkimuksen mukaan verkkolehtien lukeminen on lisääntynyt vuodesta 2008. Tuolloin 15–34 -vuotiaista neljä prosenttia luki pelkästään verkkolehtiä. Viime vuonna tuo luku nousi yhdeksään prosenttiin. Tämä viittaisi siihen, että sanomalehtien kehittyneiden verkkosivujen ansiosta ne ovat saaneet lisää lukijoita etenkin nuorten suunnalta. (Mtv3:n www-sivut 2010.) Myös verkkolehtien maksuttomuus ja helppolukuisuus kiinnostaa nuoria erityisesti.

Sama tutkimus osoitti myös nuorten luottavan eniten sanomalehteen tiedotusvälineenä. Alle 35-vuotiaista vastaajista 78 prosenttia liittyy sanomalehtiin ominaisuuden luotettava. Televisioon luotti 46 prosenttia ja Internetiin ainoastaan 18 prosenttia. Sanomalehti menee siis kevyesti luotettavuudessa television ja Internetin ohi. Mutta miten nuoret saataisiin tarttumaan paperisiin versioihin useammin? Sanomalehti Länsi-Suomen uutispäällikkö Kaija Ulmanen toteaaakin, että yksi sanomalehden suu-

rista haasteista on, miten saada nuoret tilaamaan lehtiä kotoa muuttamisen jälkeen. (Mtv3:n www-sivut 2010, Kaija Ulmanen 2010a.)

Ulmanen nostaa sanomalehden vahvuudeksi paikallisuuden, koska hänen mukaansa ainoastaan Länsi-Suomi tarjoaa kattavasti uutisia omalta paikkakunnaltaan Raumalta. Ulmanen korostaa myös, että koska paikallisessa sanomalehdessä uutiskynnys on matalampi kuin valtakunnallisessa lehdessä, koululaiset oppivat, että hekin voivat olla uutisten lähteitä ja heidän ajatuksensa ja mielipiteensä pääsevät näin helpommin esille. (Kaija Ulmanen 2010a.)

Länsi-Suomella on myös yksi aivan erityinen tapa kiinnostaa nuoria sanomalehden pariin. Länsi-Suomessa lapset ja nuoret saavat nimittäin osallistua sanomalehden tekemiseen ihan konkreettisesti (Kaija Ulmanen 2010.) Suurin ja tärkein kanava tähän on kouluvuoden aikana ilmestyvä Nuortensivu. Sivun tarjoaa muun muassa lapsia ja nuoria kiinnostavia artikkeleita, gallupeja ja nuorille tarkoitettuja kolumneja. Ja mikä parasta, tätä sivua saavat nuoret olla suunnittelemassa ja toteuttamassa itse. (Kaija Ulmanen 2010a.)

Keväisin sivun tekemiseen valitaan hakemusten perusteella 5–6 nuorta Nuortensivujen toimituskuntaan. Tämä tiimi valmistelee sivulle tulevat jutut koko sen ajan, kun sivu ilmestyy lehdessä, eli syyskuun ja toukokuun välisenä aikana. Nuoret saavat itse päättää juttujen aiheet ja haastateltavat, pienellä ohjauksella tietenkin. Usein he valitsevatkin itseään kiinnostavia aiheita, esimerkiksi kouluun ja harrastustoimintaan liittyviä, ja haastattelevat kavereitaan ja tuttujaan juttuihin. Juuri tästä syystä Nuortensivu on aina tervetullut ja nuoria kiinnostava tapaus. Ulmanen mukaan Länsi-Suomi huomioi myös Rauman alueen nuorten tapahtumat melko kattavasti, mutta tällöin ei välttämättä ole aina kyse nuorten omista kirjoituksista. (Kaija Ulmanen 2010a.) Nuortensivu on erinomainen kanava motivoimaan lasten ja nuorten lukemista ja kirjoittamista.

6 SANOMALEHTIVIIKKO OSANA MEDIAKASVATUSTA

Sanomalehtien Liitto järjestää vuosittain tapahtuman nimeltä Sanomalehtiviikko. Silloin monet sanomalehdet lähettävät kouluille maksuttomia lehtinippuja käytettäväksi opetuskäyttöön. Viime vuosien aikana koulut ovat tilanneet yhteensä noin 1,1–1,3 miljoonaa lehteä. Viikon aikana oppilaat saavat selata lehtiä ja tehdä erilaisia tehtäviä. He saavat seurata lähiympäristön uutistapahtumia ja oppivat samalla tulkitsemaan lehtikuvia ja asennoitumaan kriittisesti niitä kohtaan (Liukko & Kangassalo 1998, 32).

6.1 Sanomalehtiviikon tarkoitus

Sanomalehtiviikkoja on järjestetty jo 1970-luvulla, tosin vain yksittäistapauksina. Sanomalehtipäivä järjestettiin ensimmäisen kerran 15. päivä tammikuuta vuonna 1988. Se muutettiin sanomalehtiviikoksi vuonna 1995 ja kuukaudeksi vaihtui helmikuu. (Sanomalehtien Liiton www-sivut 2010.)

Sanomalehtiviikon tavoitteena on lasten ja nuorten kiinnostuksen herääminen sanomalehtiä kohtaan. Oppilaat saavat tietoa lehden sisällöstä ja sen tekijöistä ja oppivat lisäksi sanomalehden ja aikakauslehden eron. (Liukko & Kangassalo 1998, 32.)

Sanomalehti Länsi-Suomen toimituksella on jo monena vuonna ollut tapana lähettää toimittajia Rauman kouluihin kertomaan lehdestä ja sen tekemiseen liittyvistä asioista. Tänä vuonna lähdin toimittajien mukaan kolmelle tunnille seuraamaan, miten oppilaat ottivat toimittajat ja heidän opetuksensa vastaan. Tuntien lopulla jaoin oppilaille kyselylomakkeet, joissa kyseltiin heidän lukutottumuksistaan ja tuntien kulusta.

Länsi-Suomen uutispäällikkö Kaija Ulmanen painottaa sanomalehtiviikon merkityksen olevan nyky muodossa ennen kaikkea siinä, että se on vakiintunut teemaviikko kouluissa ja sitä kautta se on oppilaille tuttu ja kiinnostus kouluissa sitä kohtaan on aina suuri. Lisäksi Ulmanen mielestä ensiarvoisen tärkeää on paikallisen sanomalehden ja koulujen tutustuminen keskenään, jotta koululaiset huomaisivat, että lehdessä

olevat asiat koskettavat myös heidän elämäänsä. (Kaija Ulmanen 2010a.) Ulmanen muistuttaa kuitenkin, että tarkoituksena ei missään tapauksessa ole kaupata sanomalehteä nuorille sanomalehtiviikon aikana. Tärkeintä on saada nuoret ymmärtämään, miten tärkeää on oppia uusia asioita ja tietää yhteiskunnasta sekä siitä, minkälainen rooli paikallisella sanomalehdellä on tässä asiassa. Ulmanen lisää vielä, että lehti on kuin mikä tahansa muukin yritys, jonka tarkoituksena on tehdä mahdollisimman hyvää taloudellista tulosta luonnollisesti journalistisesti kestävin perustein. (Kaija Ulmanen, 2010b.)

6.2 Kyselylomake

Laadin kyselylomakkeen yhteistyössä Kaija Ulmanen kanssa. Ulmanen halusi kyselyn kohdistuvan juuri Länsi-Suomeen, koska luonnollisesti paikallisen lehden kiinnostavuus lasten ja nuorten keskuudessa oli päällimmäisenä mielessä. Ensimmäiseksi kysymykseksi kirjattiin siis kysymys ”Kuinka usein luet Länsi-Suomea?” jota seurasi jatkokysymys ”Mitkä asiat Länsi-Suomessa kiinnostavat?”. Lisäksi halusimme tietää oppilaiden mielipiteen siitä, pitäisikö sanomalehtiä käyttää opetuksessa. Edellä mainitut kysymykset muotoiltiin monivalintakysymyksiksi.

Halusimme lomakkeeseen myös avoimia kysymyksiä, jotta oppilaiden omat mielipiteet nousisivat myös esiin. Tästä syystä lisäsimme täydennettävät lauseet ”Mukavinta tässä tunnissa oli” ja ”Haluaisin vielä oppia”. Päätimme, että viisi kysymystä olisi riittävästi, jotta kyselyn tekemiseen ei menisi turhan kauan aikaa ja jotta kaikki jaksaisivat vastata jokaiseen kysymykseen.

6.3 Ensimmäinen oppitunti

Ensimmäinen seuraamani oppitunti pidettiin Kortelan koulun neljäsluokkalaisten kanssa. Kulttuuritoimittaja Maarit Kangas ja toimittaja Tiia Jokisalo kertoivat 13 oppilaalle Länsi-Suomen uudistuneesta ulkoasusta ja sisällöstä. Kangas ja Jokisalo puhuivat selkeästi ja ymmärrettävällä tavalla ja lapset kuuntelivatkin heitä kiinnostuneina.

Kangas ja Jokisalo kyselivät esittelynsä lomassa kysymyksiä uutisista ja lasten luku-tottumuksista. Harvat uskalsivat vastata kysymyksiin, mutta oppilaista selvästi huomasi, että he reagoivat toimittajien puheisiin. Länsi-Suomen teema- ja kulttuurisivut tunnisti moni, kun taas yksikään ei muistanut joka viikko Länsi-Suomen välissä ilmestyvää Messi-liitettä.

Puolen tunnin luennoinnin jälkeen lapset alkoivat väsyä kuuntelemiseen ja pieni levottomuus valtasi luokkahuoneen. Lapset kuitenkin piristyivät heti, kun saivat eteensä päivän lehden. Kaikki alkoivat selaila lehtiä ja useimmat jopa syventyivät lukemaan juttuja. Lapset saivat tehtäväkseen valita lehdestä yksi kiinnostava kuva ja esitellä se muille. Kolmestatoista lapsesta viisi valitsi kuvan pöllöstä ja oravasta, koska ne olivat heidän mielestään hienoja ja koska eläimet kiinnostivat lapsia eniten. Muissa valituissa kuvissa esiintyi muun muassa paikallisen jääkiekkjoukkue Lukon pelaajia ja kannustusjoukkoja sekä paikallinen UPM-metsäteollisuusyhtiö.

Tunnin lopussa järjestettiin vielä leikkimielinen kilpailu. Oppilaat jaettiin kolmeen ryhmään ja toimittajat kyselivät heiltä kysymyksiä selattuun päivän lehteen liittyen. Ryhmät vastasivat kysymyksiin nostaen ilmaan ”Kyllä” ja ”Ei” -sanoilla merkittviä lappuja. Ainoastaan yksi ryhmä vastasi yhteen kysymykseen väärin. Lapset todella osoittivat osaavansa kuunnella ja aihe selvästi kiinnosti heitä.

Neljäsluokkalaisten opettaja Liisi Heinosen mielestä sanomalehtiviikko tarjoaa ennen kaikkea mielenkiintoista vaihtelua koulutyöhön. Heinosen mielestä opetuksessa pitäisi käyttää sanomalehtiä muutenkin, koska tutustuminen sanomalehtimailmaan onnistuu tällä tavalla helposti ja se opettaa esimerkiksi uutisen ja mielipidekirjoituksen toisistaan, mikä on yksi neljännen luokan oppimistavoitteista. (Liisi Heinonen 2010.)

Seuraava oppitunti, jolle osallistuin, pidettiin Raumanmeren peruskoulun kahdeksaluokkalaisille. Luokkaan oli saapunut Länsi-Suomen rikos- ja oikeustoimittaja Susanne Ekroth. Tämä oli kyseiselle luokalle hyvä valinta, koska rikostoimittajan työpäivä selvästi kiinnosti monia.

Ekroth aloitti tunnin käymällä läpi päivän sanomalehteä, jonka jälkeen hän kertoi lehtijuttujen tekemiseen liittyvistä seikoista. Jokainen sai selattavaksi oman lehden. Oppilaat olivat aluksi hieman vaisuja eikä Ekrothin kysymyksiin uskallettu juurikaan vastata. Ekrothin rento tapa opettaa ja johdatella keskustelua sai kuitenkin kaikkien huomion ja oppilaat jaksoivat kuunnella luennon loppuun saakka. Mitä pidemmälle tuntia mentiin, sitä enemmän oppilaat alkoivat osallistua tunnin kulkuun kyselemällä ja vastailemalla Ekrothin kysymyksiin. Lähes kaikki selailivat omaa lehteään koko tunnin ajan, joten asia selvästi kiinnosti monia.

Tunnilla nousi esiin muun muassa kiinnostavuuskysymys. Luokan hevosharrastajat olivat lukeneet lehdessä olleen, hevosiin liittyvän jutun. Oppilaat olivat sitä mieltä, että hevosharrastajien kannalta juttu oli kiinnostava, mutta muut eivät ”tarvinneet” sitä eivätkä sen vuoksi vaivautuneet lukemaan juttua. Tämä kertoo siitä, että nuoret etsivät sanomalehdistä lähinnä itseään koskevia ja kiinnostavia artikkeleita.

Raumanmeren peruskoulun äidinkielenopettaja Anne Ali-Hokan mielestä sanomalehdet tarjoavat hyvää ja ajankohtaista aineistoa moneen oppiaineeseen ja siksi niitä pitäisikin käyttää kouluopetuksen tukena. Ali-Hokka toteaa, että oppilaat lukevat liian sanomalehtiä ja heitä voi yrittää motivoida siihen koulutuntien lomassa. Opettaja itse antaa oppilaille silloin tällöin tiedonhakutehtäviä sanomalehtiin liittyen. (Anne Ali-Hokka 2010.)

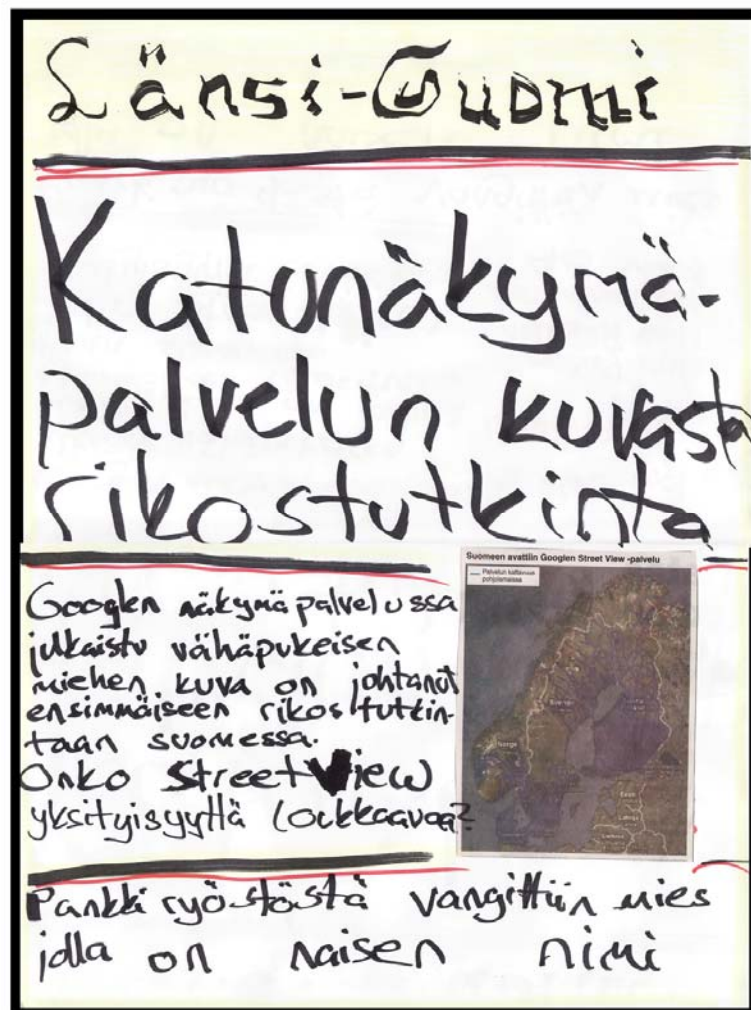
6.5 Kolmas oppitunti

Kolmas oppitunti, jolle osallistuin, järjestettiin Länsi-Suomen toimituksessa. Raumanmeren kahdeksaluokkalaiset (eri ryhmä kuin toisella oppitunnilla) tulivat tutustumaan Länsi-Suomen tiloihin. Vierailu aloitettiin taukokuoneesta, jossa oppilaat istuivat pöytiin kuuntelemaan kahden toimittajan esittelyä lehtitalosta. Uutispäällikkö Kaija Ulmanen aloitti tunnin kyselemällä oppilailta heidän aikaisemmista tiedoistaan Länsi-Suomesta, mielipiteitä uudistuneesta ulkoasusta ja yleistä tietoa yhtiöstä. Oppilaat kuuntelivat tarkkaavaisesti ja muutamat pojat jopa viittailivat ja vastailivat kysymyksiin.

Ulmanen puheen jälkeen uutispäällikkö Mirja Kauppila-Laine kertoi oppilaille hieinan uutisten tekemisestä sekä kuvan tärkeydestä uutisjutussa. Luennon jälkeen oppilaille annettiin tehtäväksi laatia 2–4 hengen ryhmässä lööppi päivän lehteä apuna käyttäen. Tämä oli selvästi useimpien oppilaiden mielestä vierailun kohokohta. Lööppien valmistuttua ryhmät esittelivät tuotoksensa muille, jonka jälkeen tehtiin tutustumiskierros toimituksen tiloissa. Kierroksen jälkeen oppilaat vastasivat vielä kyselylomakkeeseen.

Lööpeillä tarkoitetaan iltapäivälehtien julkaisemia mainosjulisteita, joilla on tarkoitus herättää ohikulkijoiden mielenkiinto ja näin saada ihmiset ostamaan kyseisiä lehtiä. Usein lööpeissä esitellään muutama ajankohtainen otsikko merkittävistä tapahtumista ja julkisuuden henkilöistä. Nämä mainokset ovat päivittäin esillä kaupoissa ja kioskin näyteikkunoissa ja tätä kautta myös lasten nähtävillä. Koska lööppejä tarjoavat pääosin iltapäivälehdet, otsikoinnit saattavat olla varsin rajuja ja shokeeraavia.

Länsi-Suomessa vierailevien oppilaiden tehtävänä oli valmistaa päivän lehdestä kuvitteellinen lööppi ks. Kuva 1 ja Kuva 2.). Oppilaat saivat itse päättää, mitkä aiheet olisivat kyllin tärkeitä, jotta ne kannattaisi nostaa kaiken kansan nähtäville. Kyselytulojen ja oppilaiden innostuneisuuden perusteella lööppiharjoituksen tekeminen oli suurimmalle osalle mieluisinta puuhaa koko vierailussa.

Kuva 1. Lööppi-tehtävän satoa. Tekijät: Tomi Salminen, Juuso Kivimäki, Joni Raitanen ja Niko Riikonen.

Kuva 2. Lööppi-tehtävän satoa. Tekijät: Heini Karlsson, Kati Tanhua ja Katri Mäkinen.

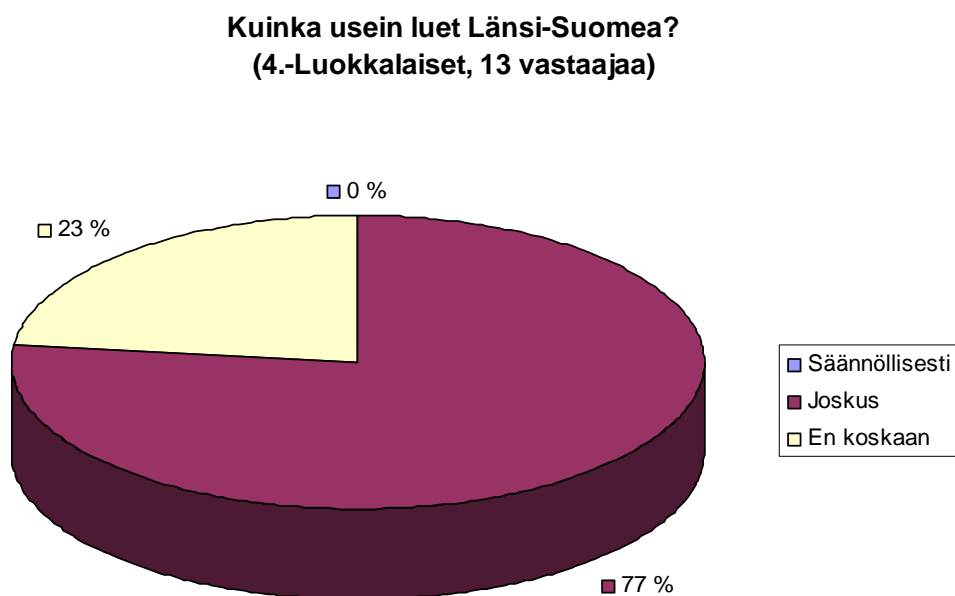
Askarrettujen lööppien lopputulokset kertoivat, ettei lööpin rakenne ollut kaikille täysin selvä. Joukossa oli hyvin pelkistettyjä tekeleitä sekä sellaisia, joissa koko uutinen kerrottiin jo lööpissä. Jopa yhteen kyselylomakkeeseen oli kirjoitettu, että oli mukava oppia, mitä lööpillä tarkoitetaan.

6.6 Kyselyn tulokset

Kaikki oppitunneilla paikalla olleet oppilaat vastasivat laatimaani kyselyyn. Seuraavassa esittelen kyselyn tuloksista kokoamani diagrammit.

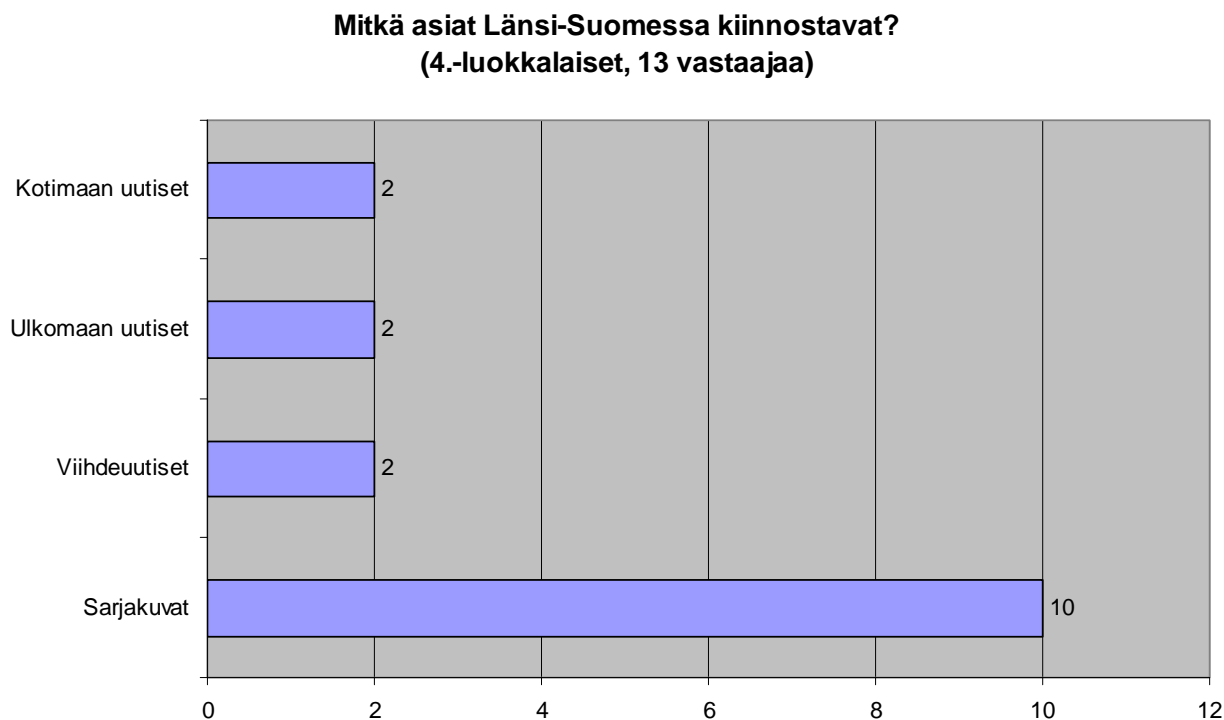
6.6.1 Neljäsluokkalaisten kyselytulokset

Neljäsluokkalaisten lukutottumukset yllättivät positiivisesti, sillä yli puolet vastanneista mainitsi joskus lukevansa Länsi-Suomea (ks. Kuvio 1.). Kiinnostavinta asiiasältöä sen sijaan ei ollut kovin vaikea arvata. Sarjakuvat kiinnostivat ylivoimaisesti eniten (ks. Kuvio 2.). Vaikka kysymyksen neljästä vaihtoehdosta sai ympyröidä haluamansa määrän kiinnostavia asioita, kotimaan uutiset, ulkomaan uutiset ja viihdeuutiset jäivät selvästi vähäisiksi kiinnostuksen kohteiksi.

Kuvio 1. Kuinka usein 4.-luokkalaisten lukevat Länsi-Suomea.

Kolmestatoista oppilaasta vain yksi oli ehdottomasti sitä mieltä, että sanomalehtiä tulisi käyttää opetuksen tukena. Toimittajien esittämät kysymykset olivat oppilaiden mielestä tunnin mukavinta antaa. Lisäksi yhtä oppilasta kiinnosti vielä oppia tekemään haastatteluja. Vastaajista kolme olivat tyttöjä ja loput poikia.

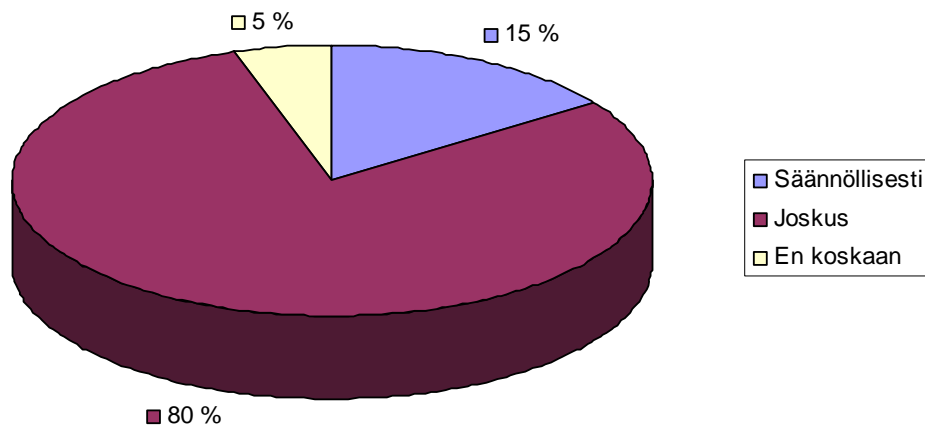

Kuvio 2. Mitkä asiat Länsi-Suomessa kiinnostavat.

6.6.2 Kahdeksaluokkalaisten kyselytulokset

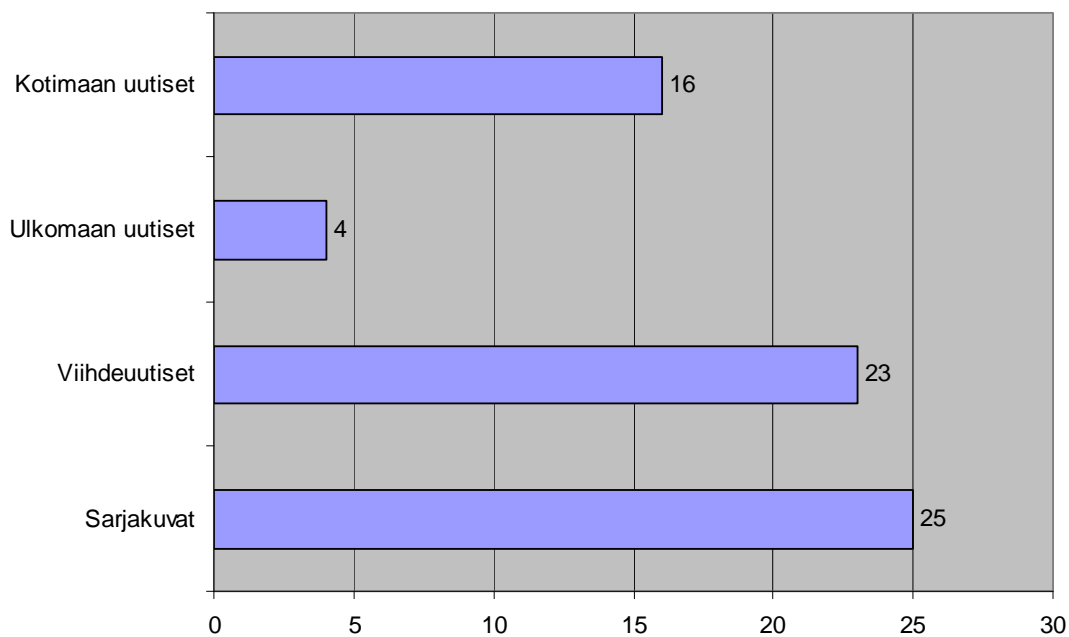
Yhdistin kaikkien kahdeksaluokkalaisten kyselytulokset samaan ryhmään. Näin vastaajaryhmän kooksi summautui 39 vastaajaa. Vastaajista 31 oppilasta kertoi lukevansa Länsi-Suomea joskus (ks. Kuvio 3.). Säännöllisiä lukijoita löytyi kuusi ja ainoastaan kaksi vastasi, etteivät koskaan lue kyseistä lehteä. Tässä ryhmässä sarjakuvat menivät kahdella pisteellä viihdeuutisten ohi ja veivät kiinnostavimman asian paikan (ks. Kuvio 4.). Ulkomaan uutisista oltiin vähiten kiinnostuneita.

**Kuinka usein luet Länsi-Suomea?
(8.-luokkalaiset, 39 vastaajaa)**

Kuvio 3. Kuinka usein 8.-luokkalaiset lukevat Länsi-Suomea.

**Mitkä asiat Länsi-Suomessa kiinnostavat?
(8.-luokkalaiset, 39 vastaajaa)**

Kuvio 4. Mitkä asiat Länsi-Suomessa kiinnostavat.

Mielipiteet sanomalehtien käyttämisestä opetuksessa lähes puolittuivat, sillä 39 oppilaasta 20:n mielestä näin tulisi tapahtua. Myös tunnin mukavimmat osuudet olivat selvät: Susanne Ekrothin oppitunnilla oppilaat pitivät eniten siitä, että he saivat selata sanomalehteä ja heille kerrottiin, miten lehtijuttuja tehdään. Toimituksessa vierailleen ryhmän oppilaat pitivät ylivoimaisesti lööppien tekemisestä ja siitä, että saivat tutustua toimituksen tiloihin. Suurin osa oppilaista oli saanut tarpeeksi tietoa, eivätkä halunneet oppia mitään lisää. Muutamia toimituksessa vierailleita kiinnosti painokoneen näkeminen. Vastanneista 20 oli tyttöjä ja 19 poikia.

7 LOPUKSI

Sanomalehteä ei tulisi unohtaa lasten ja nuorten mediakasvatuksesta digiajallakaan. Perinteisenä mediana se tarjoaa meille aina jotakin vanhaa ja samalla jotakin uutta. Se on tuttu ja turvallinen väline, jonka avulla saamme ajankohtaista tietoa maailman ja kotikaupungin tapahtumista kotiovelle kannettuna.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli muun muassa selvittää, miten sanomalehtiopetusta hyödynnetään kouluissa. Koska sanomalehti koetaan ennen kaikkea luotettavaksi ja ajankohtaiseksi, opettajat mieltävät sen hyväksi opetusvälineeksi ja rohkaisivat lapsia ja nuoria käyttämään sitä tiedonhaussa. Monet opettajat käyttävät sanomalehteä opetuksen tukena useita kertoja vuodessa, mutta etenkin sanomalehtiwiikolla oppilaat saavat olla kunnolla kosketuksissa kyseisen mediavälineen kanssa.

Selvityksen alla oli myös sanomalehtiwiikon asema lasten ja nuorten mediakasvatuksessa. Sanomalehtiwiikko on hyödyllinen ja tärkeä tapahtuma kasvavalle lapselle ja sitä on hyödynnetty kouluopetuksessa 1970-luvulta lähtien. Se tarjoaa monia hyviä oppimistilanteita ja myös hauskaa yhdessä tekemistä ja kokemista. Sanomalehtiwiikko tuo sanomalehden lähelle lasta ja näyttää miten hauskaa ja viihdyttävää oppiminen todella voi olla. Lisäksi sanomalehtien lukeminen kehittää lukutaitoa ja tukee koulussa oppimista.

Yhteen opinnäytetyöni tutkimusongelmista sain erittäin myönteisen vastauksen. Kyselyssä oli lasten ja nuorten suhtautuminen sanomalehteen mediavälineenä. Vaikka lasten ja nuorten ajatellaan viihtyvän paremmin television ja Internetin parissa, sanomalehtiwiikolla tekemäni kysely todistaa, että sanomalehti kiinnostaa nuoriakin ja sitä luetaan mielellään. Kaikki aineisto ei kuitenkaan ole lapsille sopivaa nähtävää ja luettavaa, joten siksi tarvitaan myös mediakasvatusta ja aikuisen johdatusta mediamaailmassa.

Opinnäytetyössäni pohdin lisäksi sitä, miten sanomalehdet hyötyvät koulun järjestämästä sanomalehtiopetuksesta. Tavoitteena ei ole pelkästään uusien lukijoiden ja ehkä myöhemmässä vaiheessa myös tilaajien lisääntyminen. Lasten ja nuorten oman

osallistumisen avulla sanomalehdet saavat sivuilleen lisää materiaalia ja ennen kaikkea lisää palautetta työstään. Joissakin sanomalehdissä myös työvoima lisääntyy, sillä nuortensivujen pääasiallisina tekijöinä toimivat usein nuoret itse. Sanomalehtiopetus myös edesauttaa paperisten versioiden suosimista verkkolehtien sijaan, mikä on tietysti sanomalehdille erittäin tärkeää tänä päivänä.

Sanomalehtien tekijöiden tulisi pitää mielessä, että tämän päivän lapset ja nuoret ovat tulevaisuudessa mahdollisia lehden tilaajia ja uskollisia lukijoita. Siksi heille pitäisi osoittaa aikaisessa vaiheessa, että sanomalehti on kaikkien ihmisten yhteinen asia. Vaikka nuortensivua ja sarjakuvien lukemista saatetaan joskus vähätellä, ne ovat kuitenkin lastemme kannalta tärkeitä tekijöitä sanomalehteen tutustuttamisen ja yhteiskunnallisten asioiden opettamisen kannalta.

LÄHTEET

- Ali-Hokka, A. 2010. Äidinkielen opettaja, Raumanmeren peruskoulu. Rauma Henkilökohtainen tiedonanto 6.3.2010.
- Baer, S., Heikkinen, M. & Issakainen, T. 2002. Hattiaisten mediakirja. Helsinki: LK-kirjat.
- Heinonen, L. 2010. Luokanopettaja, Kortelan koulu. Rauma. Henkilökohtainen tiedonanto 5.3.2010.
- Inkinen T. 2005: Johdettava polku lasten tietoyhteiskuntaan. Teoksessa Lapsuus mediamaailmassa. Toim. F. Mäyrä, Gaudeamus Kirja. Helsinki.
- Hankala, M. 1999: Sanomalehdestä eväitä elämänläheiseen oppimiseen. Teoksessa Mediakasvatus. Toim. U. Kivikuru, Oy Edita Ab. Helsinki.
- Kotilainen, S & Hankala, M 1999: Mediassa on aktiivisen oppimisen mahdollisuus. Teoksessa Mediakasvatus. Toim. U. Kivikuru, Oy Edita Ab. Helsinki.
- Kotilainen, S. & Kivikuru, U. 1999: Mediakasvatus ihanteiden ja todellisuuden ristipaineissa. Teoksessa Mediakasvatus. Toim. U. Kivikuru, Oy Edita Ab. Helsinki.
- Liukko, S. & Kangassalo, M. 1998. Mediaa muruille. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Mustonen, A. 2002: Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa Median sylissä. Toim. S. Sintonen, Oy Finn Lectura Ab. Helsinki.
- Niinistö, H., Ruhala, A., Henriksson, A. & Pentikäinen, L. 2006. Mediametkaa!. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.
- Nyyssölä, K. 2008. Mediakulttuuri oppimisympäristönä. Helsinki: Opetushallitus.
- Puro, P-R. 1994: Sanomalehti koulun viestintäkasvatuksessa. Teoksessa Viestintä ja kasvatus. Toim. R-S. Härkönen, Opetushallitus. Helsinki.
- Sanomalehtien liitto. 1997. Uutisia, ihmisiä, ilmiöitä: löytöretki sanomalehden sivuille.
- Sanomalehtien liiton www-sivut. Viitattu 20.4.2010. <http://www.sanomalehdet.fi>
- Ulmanen, K. 2010a. Onkohan näistä jotain apua?. Vastaanottaja: jennika.vataja@student.samk.fi. Lähetetty 23.4.2010 klo 14.19. Viitattu 25.4.2010.
- Ulmanen, K. 2010b VS: Oppari. Vastaanottaja: jennika.vataja@student.samk.fi. Lähetetty 3.5.2010 klo 8.47. Viitattu 4.5.2010.

LIITE 1

8.-12.2.2010

Sanomalehtiviikon kyselylomake

1. Olen Tyttö Poika

2. Kuinka usein luet Länsi-Suomea?

Säännöllisesti Joskus En koskaan

3. Mitkä asiat Länsi-Suomessa kiinnostavat?

Kotimaan uutiset Ulkomaan uutiset Viihdeuutiset Sarjakuvat

4. Pitäisikö sanomalehtiä käyttää opetuksessa? Kyllä Ei

5. Mukavinta tässä tunnissa oli _____

6. Haluaisin vielä oppia _____
